

gent:

WANDELING OP
DE WESTERBEGRAAFPLAATS
Herinneringen aan WO1

INGANG

INGANG

HOOFDINGANG

Westerbegraafplaats

Palinghuizen 143
9000 Gent

ZOMERPERIODE:

van 1 april tot
en met 30 september
van 7 uur tot 20 uur

WINTERPERIODE:

van 1 oktober
tot en met 31 maart
van 8 uur tot 17.30 uur

WANDELROUTE WOI

- 1 Marie Prudence de Smet
- 2 Monument voor alle Gentse doden
- 3 De Zeppelin LZ37
- 4 De Fransen, Italianen en (Wit-)Russen
- 5 De Belgen en Congolezen
- 6 De soldaten van het Commonwealth
- 7 Monument voor de geallieerden
- 8 Raoul Snoeck
- 9 Familie de Schepper – Niffle

Beste bezoeker,

Welkom op de Westerbegraafplaats, de grootste begraafplaats van Gent. Over de 23 hectare kom je heel wat monumentale graven tegen, rustplaatsen van bekende Gentenaren (zoals Cyriel Buysse en Virginie Loveling) en graven van gesneuvelde soldaten uit beide wereldoorlogen.

Deze folder neemt je mee in de sporen van de Eerste Wereldoorlog. Meer dan 100 jaar geleden verlieten heel wat vaders, zonen, broers of kleinzonen hun families om aan het front te gaan vechten. Sommigen keerden nooit terug ...

Anderen bleven in België en droegen op hun eigen manier een steentje bij. Aan de hand van 9 haltes ontdek je de boeiende, vaak ontroerende verhalen achter een aantal grafstenen van burgers en soldaten van allerlei nationaliteiten.

We wensen je een fijne wandeling.

Met dank aan An Hernalsteen die deze wandeling samenstelde en aan iedereen die meewerkte.

A bronze sculpture of a woman holding a child, set against a background of trees and a blue sky. The woman's face is in profile, looking down at the child. The child's face is also in profile, looking up at the woman. The sculpture is made of a dark, weathered metal. The background is a soft-focus landscape with trees and a clear blue sky.

*'Ze zijn hier! Jammerlijke benden, schuwe
blikken, ingedrongen gestalten, valiezen
bij hen. Een vrouw houdt een onderweg
gestorven kindje in den arm...
Waarheen, waarheen die
mensenstroom in al zijn ellende?'*

VIRGINIE LOVELING

Terug in de tijd *Het verhaal van de Westerbegraafplaats*

De eerste steen van de Westerbegraafplaats werd in juli 1862 gelegd. Toenmalig stadsarchitect Adolphe Pauli – die hier begraven ligt – mocht de plannen tekenen. Het 14 hectare grote kerkhof kreeg een bakstenen ommuring, een toegangsdreef en een groot poortgebouw en werd gewijd aan de rijke burgerij van Gent. Ook joden en

protestanten mochten er begraven worden, wat de bijnaam 'geuzenkerkhof' opleverde. Ook 'gewone' burgers werden er in het begin begraven. Hun graven zijn niet bewaard gebleven, waardoor de perceptie ontstond dat er alleen rijken begraven werden. De controversie was zo hevig dat het bisdom eerst zelfs weigerde om het kerkhof in te wijden.

Op 1 januari 1873 gingen de deuren open, sinds 1996 is de begraafplaats beschermd als monument. Gedurende de jaren groeide de Westerbegraafplaats verder tot een 20 hectare groot park en tel je er meer dan 15.000 graven. De helft van het domein bestaat uit grasstroken, bomenrijen en groen, de ideale plek dus voor een mooie wandeling.

Gent in de Eerste Wereldoorlog

Op 12 oktober 1914 maakten de eerste Duitse soldaten hun opwachting in Gent. 'De Duitschers zijn daar', schreeuwde men angstig door de straten. Oorlogsburgemeester Emile Braun zorgde ervoor dat de inname van Gent vreedzaam verliep. Tien ulanen (licht gewapende verkenners), zes te paard en vier per fiets, kwamen onder leiding van een sergeant van de Dampoort en stegen aan het stadhuis af, waar ze ontvangen werden door de burgemeester en het schepencollege, schrijft de Duitse militair Heinrich Wandt in zijn dagboek. Op 13 oktober 1914 wapperde de Duitse vlag aan het Gentse stadhuis. De stad kreeg een belangrijke rol toebedeeld als hoofdstad van het 'Etappengebied', een militaire zone voor depots, bevoorrading en verbindingswegen.

OP DE FOTO:

Duitse soldaten en officieren aan het Gentse Zuidstation in 1915-16.

START

1

Marie Prudence de Smet *Verklikt door haar dienstmeisje*

LIGGING: PLEIN C

Op het plein voor je liggen Gentse burgerslachtoffers die tijdens de bezetting om het leven kwamen door geallieerde bombardementen of die door de Duitsers gefusilleerd werden wegens spionage. Het perk lag er een halve eeuw na het einde van WO1 zo verkommerd bij, dat de Stad Gent de gebroken graftekens verving door kleine gedenkzuilen.

Op de omringende tekstpanelen aan de gedenkzuil lees je de namen van de mensen die er begraven liggen, zoals Marie Prudence de Smet. Marie werd geboren op 8 maart 1873 in Destelbergen en trouwde als jonge vrouw met Pierre Prenen, een scheepsmachinist. Tijdens WO1 vocht hij als Belgisch soldaat aan het front maar ook Marie droeg haar steentje bij. Ze liet haar café in de Dampoortstraat als brievenbus fungeren voor koeriers van het Britse spionagenetwerk Pégoud. Haar vroegere dienstmeisje klikte bij de

Duitsers en speelde drie namen door, waaronder die van Marie. Het trio werd gearresteerd en op 3 juli 1917 ter dood veroordeeld. Op 15 september 1917, om 7 uur 's morgens, werd Marie gefusilleerd op het executieterrein aan de Offerlaan.

Sinds 1921 hangt een herdenkingsplaat aan Maries vroegere woonhuis in de Dampoortstraat en in 1926 opende een rusthuis op haar naam aan de Sterre: 'Maison Marie Prudence de Smet' (nu Avondsterre).

2

Monument voor alle Gentse doden *Eer aan verloren strijdmakkers*

LIGGING: PLEIN C

Een vrouw op een sokkel draagt een soldatenhelm met lauwertak op haar arm. Op de reliëfplaat onder haar treurt een naakte man om zijn strijdmakkers. Dit monument voor alle Gentse doden van 1914-1918 werd op 26 oktober 1924 onthuld in aanwezigheid van koning Albert I. Beeldhouwer Olivier Piette maakt het bronzen kunstwerk op vraag van de Nationale Strijdersbond, de Vriendenkring der Officieren en de Nationale Vereniging der Invaliden.

3

De Zeppelin LZ37 Neergehaald boven Sint-Amansberg

LIGGING: PLEIN G

Op 6 juni 1915 zette de Duitse zeppelin LZ37 met zijn negenkoppige bemanning koers naar doelwit Londen, vanuit

Bemanning van de LZ37

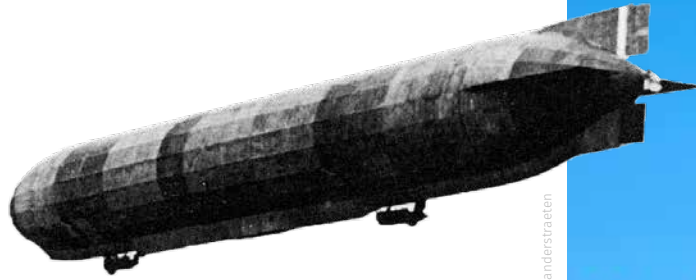
Sint-Agatha-Berchem. Door een dichte mist boven de Noordzee moesten de mannen onder leiding van Otto van der Haeghen en Kurt Ackermann hun missie afbreken en maakte het 158 meter lange luchtschip weer rechtsomkeer. Op datzelfde moment, in de nacht van 6 op 7 juni, steeg de Engelse piloot Reginald Warneford met zijn jachtvliegtuig op in Veurne. Hij spotte de LZ37 ter hoogte van de Palinghuizen in Gent, dat door gaslekken problemen had om op hoogte te blijven. De piloot dropte enkele gerichte granaten en de zeppelin stortte in vlammen neer in Sint-Amansberg, tussen het begijnhof en het klooster van de Visitatie.

Van de 9 bemanningsleden overleefde enkel stuurman Alfred Mühler de crash. De 8 anderen kregen een laatste rustplaats op de Westerbegraafplaats, onder houten kruisjes. Maar Mühler wou meer. Hij liet een groots gedenkmontument maken om zijn makkers te eren en nam hiervoor de beroemde architect Wilhelm Kreis onder de armen, die zijn sporen al had verdiend met de Bismarcktorens. Het intussen beschermde Zeppelinmonument werd ingehuldigd op vrijdag 5 januari 1917, de bemanningsleden kregen rondom rond een plekje tot ze in 1956 overgebracht werden naar een begraafplaats in

Vladslo. Otto en Kurt zijn op hun privéterreintje op de Westerbegraafplaats gebleven.

Reginald Warneford

© collectie Frederik Vanderstraeten

HET LOT VAN ONZE BONDGENOTEN

4

De Fransen

LIGGING: PLEIN C

Op 7 oktober 1914 kwamen 2 brigades van Franse mariniers naar ons land, onder leiding van admiraal Ronarc'h, om de Belgische troepen te versterken. Veel van hen, overwegend Bretoenen, waren piepjong en moesten hun 17de verjaardag nog vieren. Daarom werden ze door de andere soldaten een beetje smalend 'les demoiselles aux pompons rouges' genoemd, 'de juffertjes met de rode pompons', omdat ze een ronde zeemansmuts droegen met een rode pompon. Op 8 oktober bereikten ze Gent en werden ze in de Leopoldskazerne ingekwartierd. De volgende dag zouden ze in Melle de Belgische strijdkrachten, die zich richting IJzer terugtrokken, beschermen.

Een deel van het tweede regiment, onder het bevel van commandant Varney, nam een positie in tussen Kwatrecht en Gontrode. Rond 11 uur brandde de strijd los. Tot 18 uur werd er bijna onafgebroken heen en weer geschoten en de soldaten slaagden erin de Duitse opmars kort tegen te houden. Rond 21 uur begon het vuren opnieuw. Commandant Varney besloot zijn manschappen niet nodeloos te laten afslachten en trok zich terug achter de spoorwegberm in Melle. 'Pompon rouge' Alfred Barbin (rij 1 – graf 2), afkomstig uit Salles-sur-mer, liet er het leven. Op 11 oktober was de strijd beslecht. Een dag later marcheerden de Duitsers Gent binnen.

De Italianen

LIGGING: PLEIN C

De slag om Caporetto (in het huidige Slovenië), van 24 oktober tot 9 november 1917, is een zwarte bladzijde uit de Italiaanse geschiedenis. Tijdens de zware gevechten sneuvelden zo'n 11.000 Italiaanse soldaten en raakten er meer dan 20.000 gewond. Massaal veel soldaten gaven zich over. Op die manier kwamen ongeveer 275.000 Italianen in krijgsgevangenschap terecht. Een deel van hen moest de weg naar het vliegveld van Sint-Denijs-Westrem mee aanleggen.

De Russen

LIGGING: PLEIN C

De Russische krijgsgevangenen moesten, ondervoed en sjofel gekleed, de zwaarste karweien opknappen. Na de Oktoberrevolutie van 1917 ondertekenden de bolsjewieken en Duitsland op 3 maart 1917 de vrede van Brest-Litovsk, waarbij Wit-Rusland deel werd van de bezette Duitse gebieden. De Russische krijgsgevangenen mochten naar hun

vaderland terugkeren, de lichamen van hun overleden kompanen werden na de oorlog gerepatriëerd.

De inwoners van Wit-Rusland bleven in Gent als opgeëiste werkkrachten. Veel van hen bezweken aan de barre werkomstandigheden. Na de oorlog stond het nieuwe Polen, waarvan Wit-Rusland toen deel van uitmaakte, niet in voor de repatriëring van de overleden (Wit)-Russen, waardoor ze in Gent bleven.

Krijgsgevangenen

Belgische troepen trekken door Vlaamse velden in 1914.

5

De dappere Belgen en Congolezen Gestorven voor het vaderland

LIGGING: PLEIN C

Op het Belgische ereplein rusten gesneuvelden en krijgsgevangenen van WOI. De meerderheid liet het leven tijdens het begin- en het eindoffensief. Hun uniforme grafzuilen zijn een ontwerp van de Brusselse architect Fernand Symons. Nabestaanden mochten kiezen tussen een leeuw of een kruisje als embleem. De kruisjes zijn geen religieuze symbolen, maar verwijzen naar het lijden en het martelaarschap.

Op dit ereperk liggen niet enkel Belgen. Rubin Arontchick (Plein C, rij 30, nr. 27) werd geboren in het Russische Charkov, dat vandaag tot Oekraïne behoort. Sloeg de joodse familie Arontchick op de vlucht voor de talrijke pogroms (gewelddadige aanvallen tegen joden)? Of droomde ze van een beter leven in de Verenigde Staten maar mislukten de emigratieplannen? Eén ding weten we zeker: bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog meldde Rubin

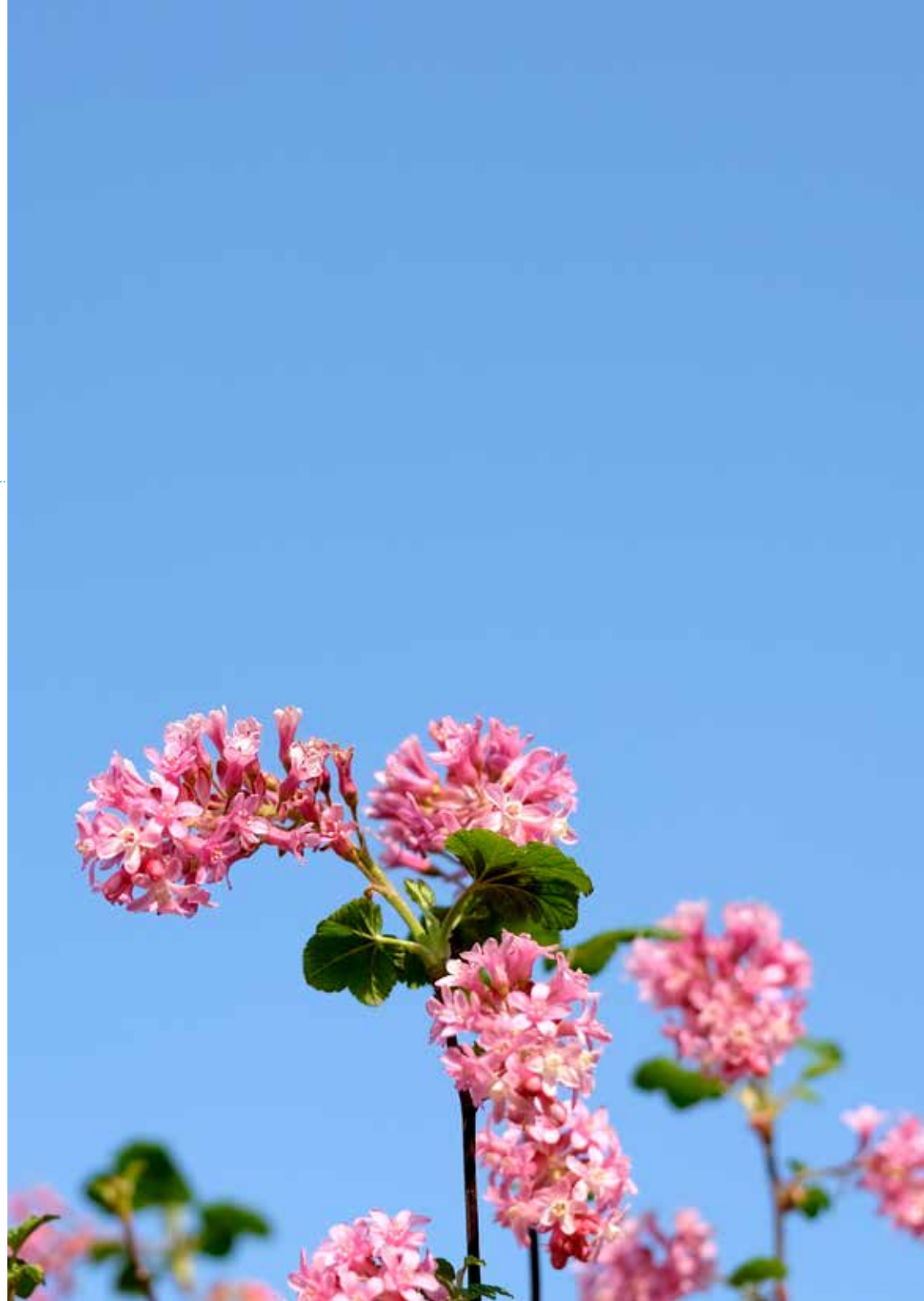
zich als vrijwilliger bij het Belgische leger. Hij werd ingelijfd bij het 3de regiment van de jagers te voet en overleed al op 7 september 1914. Postuum ontving hij zijn medailles voor bewezen diensten.

En de Congolezen? In tegenstelling tot Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zette België geen koloniale strijdkrachten in op eigen grondgebied. Toch streden 27 Congolezen in Belgisch uniform mee in de modder van het IJzerfront. De jonge mannen waren in ons land terechtgekomen als hulpje van een koloniale familie, als student of als matroos bij de Compagnie Maritime Belge. 11 van hen stierven voor België, waaronder Jean Jacques Ilanga (Plein C, rij 29, nr. 9). Jean Jacques werd geboren in 1894 in Coquilhatville,

BRONS VOOR ONZE HELDEN

Na de oorlog zamelden de leerlingen van de Gentse gemeentescholen geld in voor een bronzen plaat ter ere van alle Belgen die in de Eerste Wereldoorlog sneuvelden. De plaat, ontworpen door Pierre Tavenier, werd onthuld op 21 juli 1919.

het huidige Mbandaka. Hij bood zich als vrijwilliger aan in Brussel met de belofte dat hij na de oorlog in België zou mogen blijven om er te studeren. Hij kwam bij een eliteregiment terecht, het eerste regiment grenadiers – 2de bataljon/ 1ste compagnie. Het regiment werd ingezet in de loopgraven van de IJzer en Jean Jaques werd er krijgsgevangen genomen. Hij overleed aan tuberculose op 11 juni 1916 en werd begraven op de Westerbegraafplaats.

De soldaten van het Commonwealth *Keep calm and carry on*

LIGGING: PLEIN C

Op dit stukje Britse bodem rusten 86 Commonwealth doden uit WOI, waaronder 8 Canadezen. Twee van hen waren piloten: Cecil Richard Blagrove (Plein C, rij 27, nr. 22) van 20 jaar oud en zijn mecanicien 2de klasse J.F. Milne (Plein C, rij 28, nr. 22). Ze waren verbonden aan de 5th Wing, die was gestationeerd in Duinkerke. Tijdens een luchtgevecht boven de haven van Brugge op 7 februari 1917 werden ze door Vize-Flugmeister Wirtz in Roksem uit de lucht geplukt. Ze overleefden de val niet.

De Britten waren de enigen die al tijdens de oorlog bezig waren met de aanleg van hun begraafplaatsen. In 1917 richtten ze de Imperial War Graves Commission op. Die commissie stelde de richtlijnen op voor alle militaire Commonwealthbegravingen. De Britten hadden er veel geld voor over om hun doden eervol te begraven.

Zo werden massagraven niet toegestaan en werden de lichamen ook niet verzameld op grote dodenakkers. Elke soldaat werd begraven op de plaats waar hij gesneuveld was en had recht op een individueel graf met een grafsteen, individueel gekapt uit natuursteen. Vanaf 1.000 graven werd er ook een soort tempel opgetrokken en een 'stone of remembrance' of gedenksteen. Op de kerkhoven mochten geen triomftekens te zien zijn, de oorlog mocht niet opgehemeld worden. Het geheel moest sober maar toch indrukwekkend ogen. Voor de vermisten kwam er een monumentaal herdenkingsmonument: de Menenpoort in Ieper.

Op het aanpalende perceel hier op de Westerbegraafplaats kregen de gesneuvelden Commonwealth soldaten uit WOII hun rustplaats.

Monument voor de geallieerden *Ingewijd door de koning*

In 1922 schreef de Stad Gent een wedstrijd uit voor een monument ter herinnering aan de gesneuvelde, geallieerde soldaten van de Eerste Wereldoorlog. Beeldhouwer Carl de Cock haalde de opdracht binnen met een symmetrisch ontwerp: een voor- en achterzijde met vier reliëfs en bijna identieke zijkanten. De 4 reliëfs stellen de geallieerde legers voor: België, Frankrijk, Italië en Groot-Brittannië.

Voor je zie je twee vrouwenfiguren. Beiden dragen een soldatenhelm en houden hun armen gekruist voor zich. De vrouw links houdt een zwaard en een weegschaal vast, als symbool voor

gerechtigheid. De vrouw rechts houdt opengebroke boeien vast, symbool voor bevrijding.

Op de muur links zie je de infanterie van België afgebeeld, met het leeuwenschild onder het reliëf. Ze komen uit de modderhel van de IJzer,

de moedeloosheid staat op hun gezichten te lezen. Op de rechtermuur staan de Franse infanteristen uitgebeeld. Met het pistool in de hand en een bajonet op het geweer tonen ze wilskracht en strijdvaardigheid. Hier wordt de slag bij Verdun herdacht, waar het motto 'ils ne passeront pas' werd gescandeerd.

Op de achterzijde van het monument zie je de Italiaanse soldaten. Italië was oorspronkelijk een bondgenoot van Oostenrijk-Hongarije en Duitsland. Het land stelde zich neutraal op toen de oorlog uitbrak maar verklaarde uiteindelijk de oorlog aan Oostenrijk-Hongarije op 23 mei 1915 en in augustus 1916 ook aan

Britse troepen slaan zich een weg door de modder in Ieper in WOI.

Duitsland. In de periode 1915-1917 leverden de Italianen zwaar slag tijdens de verschillende veldslagen van de Isonzo. Het vrouwenbeeld met een verenhoed en een toorts symboliseert Italië.

Naast hen staan de Britse mariniers afgebeeld. De Britse Royal Navy bond op de Noordzee de strijd aan met de Duitse duikboten. De Ierse harp, de Engelse gaande leeuw en de Schotse klimmende leeuw verwijzen naar het Verenigd koninkrijk. De dame met de vis, de kruik, de drietand en

het rad bewijst de heerschappij van de Commonwealth over de oceanen.

Het gedenkteken werd op 26 oktober 1924 plechtig ingehuldigd in aanwezigheid van koning Albert I. Na de Tweede Wereldoorlog werd ook de datum 1940-1945 op het monument toegevoegd, zodat het een herinnering aan beide wereldoorlogen werd. Er was één probleem: Italië behoorde tijdens de Tweede Wereldoorlog tot het andere kamp. Daarom spelen alle herdenkingsplechtigheden zich nu af buiten het zicht van het Italiëreliëf.

8

Dagboek aan het front Raoul Snoeck

LIGGING: PLEIN AD, RIJ 3, NR. 37

Raoul Snoeck werd in Gent geboren als telg van de beroemde uitgeversfamilie. Hij behoorde tot de milite van 1913 en vocht als gewoon soldaat bij het 2de linieregiment. Op 3 augustus 1914, aan de vooravond van de oorlog, meldde hij zich aan in de Leopoldskazerne. Vandaar marcheerde hij met de andere opgeroepen al zingend richting Sint-Pietersstation, waar ze met beestenwagens richting front vervoerd werden.

Raoul kreeg zijn vuurdoop op 18 augustus 1914 in Sint-Margriete-Houtem. Na de val van de Antwerpse

fortengordel belandde hij in de loopgraven van de IJzer. Tijdens zijn 42 maanden durende frontcarrière hield hij trouw een dagboek bij, dat na de oorlog gepubliceerd werd. Als waaghals werd hij in augustus 1915 tweemaal met verwondingen op herstelverlof in Frankrijk gestuurd.

In maart 1916 keerde hij naar de IJzervlakte terug. Op 28 september 1918 sneuvelde hij in Klerken bij de bestorming van de Duitse linies. Na de oorlog werd zijn stoffelijk overschot naar de familiekerker overgebracht.

Bedolven in de Brugse Poort *Familie de Schepper – Niffle*

LIGGING: PLEIN AD, RIJ 4, NR. 24

Vanaf 1917 bombardeerden de geallieerden regelmatig Gentse strategische doelwitten. Tijdens de nacht van 18 augustus 2017, rond 23 uur, werd de luchthaven van Mariakerke geïsoleerd. Het Duits afweergeschut, opgesteld in Sint-Amandsberg, schoot meteen in actie. De Brugse Poort deelde in de brokken en kreeg het zwaar te verduren. In de Bevrijdingslaan werd een ware ravage aangericht. Het huis van de familie de Schepper werd zo goed als met de grond gelijkgemaakt. De vrouw, Emma Niffle, raakte onder het puin bedolven en verloor daarbij het leven. Het grafmonument is opgericht met restanten van de vernielde woning.

Red een graf

Zorg jij mee voor de prachtige Gentse begraafplaatsen?

Lees op www.stad.gent/redeengraf
hoe je ons erfgoed onder je vleugels
kan nemen.

Gent telt 18 begraafplaatsen met
in totaal meer dan 90.000 graven.
Wil je graag wandelen op de andere
begraafplaatsen in Gent? Kijk op
www.stad.gent/begraafplaatsen